

ספר מלחמת מצוה לר' מאיר בן שמעון (1245 בערך): "ושמענו כי כבר חבר אליהם ספר קראו שמו בהיר שהזכרנוהו למעלה וכו' לא ראו אור. וכבר הגיע אותו ספר לדינו. ומצאנו בו שתלו אותו בר' נחוניא בן הקנה, חס ושלום. לא היה ולא נברא ולא נכשל בו אותו צדיק ואת פושעים לא נמנה ולשון הספר ההוא וכל עניניו מוכיחים כי היה מאיש שלא היה יודע שפת ספר ואמרי שפר. ויש בו דברי מינות וכפירה בהרבה מקומות. וגם שמענו כי חבר עוד אליהם פירוש שיר השירים וספר יצירה והיכלות..."

ספר מלחמת מצוה: "כך מצאנו באחד מספרי טעותם שקראו שמו בהיר, וכך שמעו מקצת מחכמים מפיהם, ואמרו: להתפלל ביום לאל אחד נברא, ובלילה לאל אחר למעלה ממנו, אבל הוא נברא כמוהו ובימי הקדש לאחר, ובעשרת ימי תשובה הרבו ימי מבוכה ומשובה להתפלל לאחר נברא ולאחרים למטה ממנו. בשאר ימות השנה עשו בתפלה חלוקות רבות כמזג דעתם אשר חסר"

יצחק הכהן (מצוטט בספר האמונות של ר' שם טוב בן שם טוב, 1270 בערך): 'ספ' הבהי' המיוחס בלשו' ירושלמי הוא הספר היקר מזהב ומפז רב אשר גלה ברמזי' נסתרי' ונעלמי' סתומים וחתומי' למשכילי ישראל חברת החכמים ישיבת ישישי' וקדושי' ר' נחוניא בן [הקנה]. והספר ההוא בא מארץ ישראל לחסידי הקודמים חכמי אשכנז המקובלים אשר באלמיניה ומשם הופיע והגיע עד קצת הגאונים הקדומים רבני פרובינסיא הרודפים אחר כל מיני חכמות הרשומות יודעי דעת עליון אבל קצהו ראו וכלו לא ראו כי לא הגיע לידם מלואו ושלמותו, אמנם הגיע להם מקצה ארץ רחוקה בין מארץ בין מחוצה לארץ מאנשים ישישים חכמים מקובלים קדושים רב מפי רב גאו' ומפי גאון קבלה ערוכה ונסוכה מסורת מאבותיהם ומאבות אבותיהם...'.

המקובלים בפרובאנס ובגירונה

פירוש התורה לר' מנחם רקנאטי: החסיד ר' יצחק בן הרב ז"ל שהיה נגלה לו אליהו ז"ל כי נגלה לרבי דוד אב ב"ד ולמד לו חכמת הקבלה ומסרה לבנו הראב"ד וגם לו נגלה והוא מסרה לבנו ר' יצחק סגי נהור שלא ראה מעולם והוא מסרה לב' תלמידיו הא' ר' עזרא שפירש שיר השירים והאחד ר' עזריאל ואחריהן נמשכה להרמב"ן ז"ל.

מכתב ר' יצחק סגי נהור לרמב"ן ורבינו יונה

הדר זקנים ותפארת בחורים רבותי ורעי אוהבי המשכילים החכמים הנבונים ר' יונה ור' משה יראי אלהים אנשי אמת עושי צדקה בשכר אמת. יודע לכם כי ראיתי אגרותיכם ולקחתי מהם חמשה נקבות גם שני זכרים וסימן לדבר משה זכה בעצמות יוסף.

ואני לא במעל ולא במרד עמדתי ולא דברתי עד הנה כי אם מרוב פחדתי ויראתי על אשר ראיתי חכמים ונבונים וחסידים שהאריכו בלשונם ופשטו ידיהם לכתוב גדולות ונוראות בספריהם ובאגרותיהם והדבר הנכתב אין לו אדון כי פעמים רבות יאבד או ימותו בעליו ויגיעו הספרים לידי פתאים ומלעיגים ונמצא שם שמים מתחלל. וכן הגיע אליהם ואני עמהם בחיים והזהרתי עליהם פעמים רבות ואחרי הפרדי מהם באה תקלה על ידיהם ואנכי לא כן הרגלתי כי אבותי היו אצילי הארץ ומרביצי תורה ברבים ולא יצא דבר מפיהם ומתנהגים עמהם כאשר בני אדם שאין בקיאין בחכמה וראיתי מהם ולקחתי מוסר וגם שמעתי מהארצות אשר סביבותיכם ומאנשי עיר ברגש שהם מדברים בגלוי בשוקים וברחובות כמבולהים וכמבולבלים ומתוך דבריהם נכר שסר לבם מן העליונה וקוצצים בנטיעות והדברים מיוחדים כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר פי' לפני אחד הוא השם הגדול המיוחד בכל עשר ולא אוכל להאריך

בכתב על אשר שאלתם. אך עשר תהלות הם כנגד עשר ספירות וסדרם הכתוב מלמעלה למטה. הללויה בדרך חכמה. [הללון] אל בקודשו בינה ברחמים כי הפרש גדול בין בקדשו ובין בקדש כי לשון הברכה בקדש ככתוב שאו ידיכם קדש והללו בלשון קדשו ככתוב התהללו בשם קדשו ואו' ולא תחללו את שם קדשי ופי' לשון מהלול (מחולל?) לא ניתן ליכתב. הללויה ברקיע עוזו כדכתיב עוז ותפארת במקדשו צדק באמת, אחר שהזכיר הרחמים והדין הזכיר סבות הדין וסבות הרחמים הללויה בגבורותיו הללויה ברוב גודלו. וענין הגבורה שאמר בלשון רבים שגם הרחמים מן הדין וגדולה בלשון יחיד החסד למעלה מן הדין על כן תולדותיו ברחמים מכריעות את הדין בתשובתן של ישראל ומעשיהם הטובים ובזמן שמזכירין זכות אבות ככתוב תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבע[ת].

בי נשבעתי נאם יי', פי' בדברים המיוחדים בי. ע"כ עיקר כלל הדברים מכאן ואילך פרט תולדותיהם עד מלאת עשר וכמו שסיים בדין בכללן כן סיים בפרטם ובסוף כל הענין חזר ואמר כל הנשמה תהלל יה. כל הנשמה היא הבינה תהלל יה היא החכמה. כללו של דבר עשר ולא תשע עשר ולא אחת עשרה וידעתם כי אני הוא המדבר אליכם יצחק בן הרב ר' אברהם זק"ל גמול חסדכם וכתבתי אליכם לפי עניות דעתי וידעתי כי דעתכם רחבה מדעתי ואיניני מכיר בעצת שמים לזון עכשיו ממקומי לבוא אליכם אך אם יבוא עדיכם ר' אשר בן אדוני אחי החכם ר' דוד ז"ל כל עצה אשר ייעץ אתכם כן תעשו כי אתן דברי בפיו להגיד לכם את רצוני כאשר חפצתי בבני אום וגם הוא ידע וראה עניני והתנהגותי עם חברי מיום היותי ועד היום והתענגו על יי' ויתן לכם משאלות לבבכם אמן ואמן.

'דו פרצופיו'. ראב"ד: ויברא אלהים את האדם בצלמו באמצעות צלמו שהוא השכל הנפרד בצלם א' ברא אותו המציאו בצורה שכלית עליונה. פי' הראב"ד טעם בריאת דו-פרצופין כי לכך נבראו אדם וחיה דו פרצופין כדי שתהיה אשה נשמעת לבעל וכי חייה תלויין בו ושלא ילכו זה לדרכו וזה לדרכה אלא שיהיה ביניהם קירוב ואחזה לא יתפרדו ואז יהיה שלום ביניהם ובארמונתם שלווה וגם כן בפועלי האמת שפעולתם אמת. טעם הפרצופין מורה לשני ענינים הא' כי ידוע הוא שנאצלו שני הפכים האחר דין גמור וחבירו רחמים גמורים ואם לא נאצלו דו פרצופין ויהיה כל אחד פועל כפי מדתו יראה כשתי רשויות ויפעל כל אחד בלי חבור חבירו ובלי סיוע שלו אבל עתה שנבראו דו פרצופין כל פעולתם ביחד בשוה וביחוד גמור ואין ביניהם פירוד. ועוד כי לולי שנבראו דו פרצופין לא יעשה מהם ייחוד גמור ולא יתעלה מדת הדין ברחמים ולא מדת הרחמים בדין אבל עכשיו שנבראו דו פרצופין כל אחד ואחד מתקרב ומתייחד בחבירו וכסף ומתאוה להתכבד בחבית להיות המשכן אחד. וראה לזה שתמצא השמות מורים על אחד לחבירו כי תמצא שיוד הא מורה על מדת הדין ואלהים על מדת רחמים כמו ויי המטיר על סדום ועל עמורה המטיר ה' ובא לו ממדה למדה. זהו הטעם בקיצור דוק ותשכח ע"כ.

מספר הייחוד לר' אשר בן דוד: מניין שהקב"ה מניח תפילין? לשון הרב הגדול ר' אברהם בר דוד זקני: על שר הפנים קאמר ששמו כשם רבו. ויש בו כח עליון והוא שנראה לו למשה והוא שנראה ליחזקאל במראה אדם מלמעלה והוא שנראה לנביאים, אבל עילת העילות לא נראה לשום אדם לא בימין ולא בשמאל לא בפנים ולא באחור, וזה סוד במעשה בראשית: כל היודע שיעורו של יוצר בראשית מובטח לו וכו', ועל זה נאמר 'נעשה אדם בצלמנו'.

קבלות הראב"ד ור' יעקב הנזיר:

קבלת הר"ר אברהם ז"ל: ג' ראשונות וג' אחרונות לעלה שבעלות ואמצעיות ליוצר בראשית. קבלת ר' יעקב הנזיר ז"ל: שלש ראשונות ושלש אחרונות לבינה ואמצעיות ביום לתפארת בלילה לבינה כלם.